

Icchak Cukierman (13.12.1915–17.06.1981)

członek organizacji syjonistycznych He-Chaluc i He-Chaluc Ha-Cair, działacz ruchu oporu w getcie warszawskim, współzałożyciel Bloku Antyfaszystowskiego oraz Żydowskiej Organizacji Bojowej (ŻOB), uczestnik powstania warszawskiego

Icchak Cukierman

13.12.1915
–
17.06.1981

IC

Muzeum Getta
Warszawskiego

Urodził się 13 grudnia 1915 r. w Wilnie. Uczęszczał do siedmioklasowej religijnej szkoły **Ezra**, afiliowanej przez ortodoksyjno-syjonistyczną organizację Mizrachi. W 1933 roku ukończył gimnazjum hebrajskie. Od najmłodszych lat był pod silnym wpływem myśli socjalistycznej i syjonistycznej. Jako nastolatek był członkiem młodzieżowych ruchów pionierskich: **He-Chaluc** (hebr. „Pionier”) oraz **He-Chaluc ha-Cair** (hebr. „Młody Pionier”), które przygotowywały młodzież żydowską do przyszłego osadnictwa w Palestynie. Choć przyjęto jego aplikację na Uniwersytet Hebrajski oraz Uniwersytet Wileński, nie podjął studiów – zamiast tego wstąpił do kibucu przy ul. Subocz i założył własny oddział chalucowy. W 1936 roku zamieszkał w komunie przy ul. Zielnej 34 w Warszawie i pracował na farmie przygotowawczej dla przyszłych pionierów (hebr. hachszara) na Grochowie. Rok później wszedł do składu kierownictwa He-Chaluc ha-

Cair w stolicy, natomiast w 1938 roku został sekretarzem generalnym połączonych organizacji **Dror-He-Chaluc**.

Wybuch II wojny światowej zastał Cukiermana w Klewaniu – wiosce pod Równem na Wołyniu, gdzie organizował seminaria He-Chaluc ha-Cair dla przyszłych pionierów. Po licznych perypetiach od Wilna aż po Kowel i Łuck, gdzie organizacja wysłała go z misją tworzenia zrębów konspiracyjnego ruchu chalucowego w okupowanej przez ZSRR części Polski, 25 grudnia 1939 roku ruszył na zachód. Po nielegalnym przekroczeniu granicy Generalnego Gubernatorstwa dotarł do Warszawy w kwietniu 1940 roku. Tam kontynuował powierzone mu zadanie tworzenia konspiracji wśród działaczy ruchu pionierskiego pod okupacją niemiecką. Był organizatorem życia społecznego w getcie warszawskim, zaangażowanym w wydawanie prasy konspiracyjnej i szkolenie przyszłych osadników oraz tworzenie nielegalnych ośrodków szkoleniowych (hachszar, kibuców) na prowincji Generalnego Gubernatorstwa.

Cukierman był współzałożycielem powstałego w marcu 1942 roku **Bloku Antyfaszystowskiego i Żydowskiej Organizacji Bojowej**, w której był odpowiedzialny za sprawy uzbrojenia. Brał udział w negocjacjach z innymi frakcjami ruchu oporu w getcie, jak i z polskim podziemiem. Uczestniczył w styczniowej samoobronie 1943 roku – pierwszej zbrojnej akcji w getcie warszawskim przeciwko Niemcom – jako dowódca grupy przy ul. Zamenhofa, Miłej i na Stawkach. Po aresztowaniu przez Niemców **Ariego Wilnera** 13 kwietnia 1943 roku zastąpił go w roli łącznika ŻOB po „aryjskiej stronie”. Tam spędził okres powstania w getcie, próbując zorganizować ucieczki na drugą stronę muru oraz kryjówki dla uciekinierów. Redagował raporty konspiracji żydowskiej dla rządu polskiego w Londynie. Podczas powstania warszawskiego dowodził plutonem ŻOB w oddziałach Armii Ludowej, walczącym na Starówce i Żoliborzu. Po kapitulacji opuścił Warszawę razem z ludnością cywilną.

Po wojnie Cukierman dołączył do **Prezydium Centralnego Komitetu Żydów w Polsce** oraz **Komisji Budowy Pomnika Powstania w Warszawskim Getcie**. Był zaangażowany w organizowanie *Brichy* (hebr. ucieczka) – emigracji ocalałych Żydów z

Polski do Mandatu Palestyny. W bezpośrednim następstwie pogromu kieleckiego przyjechał na miejsce zdarzeń z dwoma ciężarówkami pomocy medycznej. Wiosną 1947 roku Cukierman z żoną **Cywią Lubetkin** wyjechali do Palestyny i założyli w Galilei **kibuc Lochamej ha-Getaot** (hebr. „Bojowników Gett”). W 1961 roku małżeństwo wystąpiło w charakterze świadków w procesie Adolfa Eichmanna.

Ichhak Cukierman zmarł 17 czerwca 1981 roku w Izraelu, przeżywszy swoją żonę o trzy lata. Z pomocą Joske Rabinowicza przed śmiercią nagrał swoje wspomnienia, które zgodnie z jego życzeniem zostały opublikowane w 1990 roku pod tytułem „Siedem owoch lat (Nadmiar pamięci). Wspomnienia 1939–1946”.

Data publikacji: 2022-12-13

Data wydruku: 2023-05-01 04:45

Źródło: <https://1943.pl/arttykul/icchak-cukierman/>